7/988

Çok Acele

629

T. C.
SAĞLIK BAKANLIĞI
Temel Sağlık Hizmetleri
Genel Müdürlüğü

Sayı : .....

Konu : B100TSH0100004
Yazılı Soru Önergesi
Cevabı.....

ANKARA

28.12.99* 16825

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İLGİ:09.12.1999 gün ve A.01.0.GNS.0.10.00.02-7/988-2985/7494 sayılı yazıları.

İstanbul Milletvekili Sayın Bülent Akarcalı tarafından Yalova İli, Çiftlikköy İlçesi Taşköprü Beldesi sınırları içerisinde bulunan Aksa Akrilik Kimya Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ne ait Akrilik Elyaf Fabrikası'nın çevreyi kirlettiği hakkında verilen yazılı soru önergesinin cevabı ilişikte sunulmaktadır.

Arzederim.

Ek: 1 Önerge Cevabı

Doç.Dr.Osman DURMUŞ
Bakan

7/988

650

İstanbul Milletvekili Sayın Bülent Akarcalı'nın "Yalova İli, Çiftlikköy İlçesi Taşköprü Beldesi sınırları içerisinde bulunan Aksa Akrilik Kimya San.ve Tic.A.Ş.'ne ait Akrilik Elyaf Fabrikasının çevreyi kirlettiğine" ilişkin yazılı soru önergesinin cevabıdır:

SORULAR:

"1-Yalova'daki Aksa Akrilik ve Kimya San.A.Ş.'ne ait akrilonitril tanklarında 17 Ağustos depremi sonrası çevreye ve insanlara ciddi tahribat yapan sızıntıların olduğu doğrumudur ?"

"2-İstanbul Tabip Odası'nın 6400 ton maddenin yayıldığını ve çevrede yaşayan insanların akut akrilonitril zehirlenmesine maruz kaldıklarını belirten incelemeleri hakkında ne düşünüyorsunuz ?"

"3-Bu konuda ne gibi tedbirler alacaksınız ?"

"4-Çevreye ve insanlarımıza yönelik muhtemel bir zararı önlemek için Çevre Bakanlığı ile ortaklaşa bir çalışma başlatmayı düşünürmüsünüz ?"

CEVAPLAR:

Cevap 1-Bakanlığımızca yapılan inceleme neticesi ilgili Valilikten alınan yazıda; "17 Ağustos 1999 tarihinde meydana gelen depremden sonra Aksa Akrilik Kimya San.ve Tic.A.Ş.'ne ait Akrilik Elyaf Tesislerinde bulunan depolama tanklarının 3 tanesinde meydana gelen hasar neticesinde çevreye, yayılan akrilonitrilin etkisinin tesbitine yönelik olarak; Ahmet İsvan'ın Valilik Kriz Merkezine verdiği 31.08.1999 tarihli dilekçe ile ilgili olarak Yalova Kriz Merkezi tarafından oluşturulan komisyon ve Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bitki Koruma Bölümünden Prof. Dr.Nafiz Delen ile Gazi Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Toksikoloji Ana Bilim Dalı Başkanı Prof.Dr.Ali Esat Karakaya'nın Katılımıyla 4.9.1999 tarihinde Aksa Akrilik Kimya San.ve Tic.A.Ş. tesislerinde hasar gören tanklar ve çevresi, fabrika içindeki ve yakın çevresindeki komşu araziler ve tarım alanları tetkik edilerek mevcut bitki örtüsü incelenmiş, hasar gören tanklar merkez olmak üzere yaklaşık 500 metre çaplı bir alanda tarım ürünlerinde ve yeraltı sularında akrilonitril kalıntısı analizlerinin yaptırılması, zirai ürün örneklerinin tüketime sunulmaması hususunda düzenlenen tutanak ilgili firma yetkililerine verilmiştir.

Yapılan tesbit ve öneriler çerçevesinde ilgili firma tarafından yapıtırılan incelemeler aşağıya çıkarılmıştır.

../.

-İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesinin 29.08.1999 tarihli inceleme raporunda fabrikanın genelinde yapısal olarak problemin olmadığı, sadece bazı bölümlerinin kolonlarında veya kriş kolon düğüm bölgelerinin bazılarında çatlamalar, beton kopması, donatımın ortaya çıkması gibi nedenlerle kesit küçülmesi meydana geldiği, yapılan takviye müdahelesi sonucu fabrikanın faaliyete geçmesi için yeterli düzeyde olduğu belirtilmiştir.

-Tekfen İmalat ve Mühendislik A.Ş.'nin 31.08.1999 tarihli raporu ile Tübitak Marmara Araştırma Merkezi tarafından düzenlenen 03-06-07.09.1999 tarihli hidrolik sızdırmazlık testlerinde tank bölgelerinde yapılan muayenede su seviyesinde bir seviye değişikliği veya sızma gözlenmemiştir. Tankların çatısında ultrasonik dedektörlerle yapılan incelemede herhangi bir sızıntı bulunmamıştır.

-İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi tarafından 1.9.1999 tarihinde yapılan zemin incelemesinde sahada yapılan gözlemler, sondaj sonuçları ve labaratuvarda yapılan ilk incelemelerden ve bunların sahada daha önce taraflarında yapılmış zemin etütleri ile karşılıştırılmasından, tank sahalarından, temel zeminin, söz konusu depremden sonra mühendislik özelliklerini değiştirmediği ve daha önce belirlenen zemin değerlerini taşıdığı belirtilmiştir.

-Aksa Akrilik Kimya San.ve Tic.A.Ş. tarafından İzmir Bölge Hıfzıssıhha Müdürlüğüne gönderilen meyve (armut, elma, şeftali) sebze (domates, patlıcan, yeşil biber, taze fasulye) ve üç kuyudan alınan su numuneleri ilgili Müdürlükçe 08-17.09.1999 tarihlerinde yapılan analizleri sonucu akrilonitril kontaminasyonu bulunmadığı belirtilmiştir.

-İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü, Deniz Bilimleri ve İşletmeciliği Enstitüsü Müdürlüğü ve İl Çevre Müdürlüğü elemanlarınca, Ahmet İsvan'a ait arazide ve Jandarma Karakolu karşısındaki arazilerde sebzeler (domates, sivri biber, fasülye, patlıcan) ve meyvelerden (şeftali ile armut) alınan numunelerin yapılan analizlerinde akrilonitril bulunmamıştır. Aynı ekip tarafından Ahmet İsvan'a ait arazideki sulama suyu örnekleri, Aksa Firmasına ait arazideki toprak ve deniz canlılarında yapılan analizlerinde akrilonitril bulunmamıştır. Müdürlüğümüzce epidemiyolojik çalışmalara devam edilmektedir." denilmektedir.

../.

Cevap 2--Bilindiği üzere Bakanlığımıza bağlı Refik Saydam Hıfzıssıhha Merkezi Başkanlığı bünyesinde hizmet veren ve Zehir Araştırma Müdürlüğü'ne bağlı olarak çalışan Zehir Danışma Merkezi Türkiye geneline 24 saat hizmet etmekte, hertürlü zehirlenme vakalarına hemen cevap vermektedir. Aynı zamanda bu vakaları düzenli olarak kayıtlarına geçirmektedir. Bu konuda yapılan retrospektif araştırmalarda herhangi bir akut zehirlenme başvurusuna gerek biriysel gerekse resmi olarak rastlanmamıştır. Sadece 17 Ağustos depreminden hemen sonra Sağlık Bakanlığı Kriz Merkezi Zehir Danışma Merkezini telefon ile arayarak ve o günkü nöbetçi doktordan bilgi alarak, akrilonitril maruziyetinde insanlarda görülebilecek akut zehirlenme belirtilerinin neler olabileceği ve tedavisi hakkında bilgi almıştır. Bunun dışında Zehir Danışma Merkezine başka bir müracaat olmamıştır.

Akrilonitrilin çevreye yayılıp canlı bitki örtüsünü etkilediği ve akut zehirlenmelere neden olduğu şeklindeki ifadeler basından alıntı olup, kurumumuza ulaşmış bu olguyu destekleyen herhangi bir resmi belge ve bilgi bulunmamaktadır.

Cevap 3-Akrilonitril uçucu, renksiz, yanıcı, kendine has bir aromaya sahip likit formda bir kimyasal maddedir. Kapalı sistemlerde depolanması gerekir. Kaza ile cevreye yayılması halinde canlılar üzerinde akut ve kronik etkileri vardır. İnsanda maruziyet solunum ve deri yolayla oluşur. Akut olarak yüzde kızarıklık, salivasyonda artış, konjüktivit, başağrısı, bulantı-kusma, daha ileride ise astiksi ve ölüm görülebilir. Oluşturduğu klinik tablo siyanür zehirlenmesi gibi ele alınıp tedavi edilmelidir.

Kronik olarak en belirgin etkisi kendisi veya metabolitlerinin kanserojen olabileceğidir. Normalde iş yeri ortamında bu maddenin havada olması sebebiyle maruziyetin solunum yolayla gerçekleşmesine neden olup, alınacak önlemlerin de havadaki konsantrasyonunun monitolizasyonu (izlenmesi) yönünde olmalıdır. Ancak kaza ile akrilonitrilin yüksek miktarda açığa çıktığı bu gibi beklenilmeyen şartlarda akut maruziyet dışında ilerleyen günlerde inhalasyon yoluyla zehirlenme ve sonucunda ölümün oluşmaması gerekir. Bu tip kazalarda asıl önemli olan kronik toksisite yönünden akrilonitrilin bitki örtüsü, toprak ve özellikle yeraltı içme sularına olan kontaminasyonunun izlenmesidir.

Yapılan deneysel calışmalarda 100 mg/kg.'lık kontaminasyonun toprakta 48 saatte degredasyona (parçalanma) uğradığı, değerler yükseldikçe degredasyon süresinin uzadığı belirtilmiştir. Konsantrasyonunun yanı sıra toprağın jeomorfolojik yapısı çok önemlidir. Kaza sonucu oluşan kontaminasyonlarda akrilonitrilin yarılanma ömrü havada 9-10 saat, suda ise 5-7 gün olarak saptanmıştır. Biyoakümülasyon ya da gıda zincirinde konsantre olma potansiyeli izlenmemiştir. Topraktaki oranın 3 ay sonra eksponansiyel olarak azaldığı tesbit edilmiştir, ancak özellikle yeraltı içme sularında yağmurun da etkisiyle konsantrasyonun arttığı saptanmıştır.

../.

26 ncı haftadan sonra ve özellikle pik konsantrasyon gösteren lokal yeraltı su kaynaklarının pompalanıp ortamdan uzaklaştırılması sonucu içme ve kullanma sularındaki konsantrasyonlarının düştüğü saptanmıştır.

Bir önemli hususta yüksek konsantrasyonda akrilonitrilin bakteriler üzerine letal etkisi nedeniyle biyodegredasyonunun olmamasıdır.

Yukarıdaki bilgiler ışığında alınabilecek önlemler şu şekilde olmalıdır.

a) Toprağın jeolojik yapısının saptanması,

b) Biyodegredasyonda rol oynayan bakteri florasının incelenmesi,

c) Yeraltı içme ve kullanma sularında çok merkezli akrilonitril oranının 1 yıl periyodik olarak izlenmesi ve yüksek konsantrasyon gösteren su kaynaklarının acil drenajı ile bu oranın düşürülmesi,

d) Her toprak katmanından uygun sondajlarla örnek alınması,

Akrilonitril maddesinin özelliğinden kaynaklanan ve çevreyi kısa vadede 1 yıl, uzun vadede ise şüpheli kanserojenler listesinde (107-13-1 Liste 2) sıra numarası ile yer alması nedeniyle maddi kaynağı temin edilip, protokole bağlanmış projelerin bilimsel bir zeminde yapılması gerekir. Bakanlığımızca ilgili kuruluşlarla işbirliği içerisinde çalışmalar titizlikle takip edilmektedir.

Ayrıca Bakanlığımız Kanser Savaş Dairesi Başkanlığı ve Refik Saydam Hıfzıssıhha Merkezi Başkanlığı ile ortaklaşa olarak yapılan çalışmalar neticesinde İl Sağlık Müdürlüğü ile birlikte epidemiyolojik kanser araştırması başlatılmıştır.

Cevap 4-Söz konusu fabrika hakkında çevre ve toplum sağlığının korunmasına yönelik olarak çalışmalar ilgili diğer kuruluşlar ve Çevre Bakanlığı ile de ortaklaşa devam etmektedir. Bu bağlamdan olmak üzere kısa vadeli tedbirler olarak;

a) Deprem bölgesindeki tehlikeli kimyasal madde üreten kullanan ve depolanan tesislerdeki durumun tesbiti, kimyasal sızıntı olan tesislerin faaliyetinin durdurulması.

b) Kirlenmiş toprak, su ve denizlerde sürekli ölçümlerin yapılarak kirliliği giderme çalışmalarının yapılması uygun görülmüştür.

Aksa'ya üretime başlamadan önce,

a)Kimyasal maddelerini depoladığı tanklarının dayanıklılık testlerini yaptırması,

b)Üretim yaptığı makina ve aksamın sağlamlık testini yaptırması,

c)Zemin etütlerini yaptırması,

../.

d)Tesisin diğer kısımlarındaki bakım onarım çalışmalarını tamamlaması sonrası Çevre Bakanlığınca uygun bulunması halinde üretime geçebileceği, söz konusu firmaca, çevre ve toplum sağlığının korunmasına yönelik olarak gerekli tedbirlerin alındığı yine UNEP-OCHA uzmanlarınca bölgede yapılan incelemeler sonucu Aksa'da sızıntının kontrol altına alındığı, Çevre Bakanlığınca Bakanlığımıza bildirilmiştir.

Yine bölgede görevli Çevre Bakanlığı yetkilileri tarafından Aksa'da yapılan çalışma ve tesbitleri içerir rapor ile;

a)30.08.1999 tarihinde tesisin üretim ünitelerindeki hasarın giderildiği ve %65 kapasite ile kontrol altında çalıştığı, zemin etütlerinin yapılarak uygun bulunduğu ve tesis civarındaki yeraltı suyu ve toprak kirliliği üzerine çalışmaların sürdürüldüğü,

b)Tesisin 6.9.1999 tarihinde %65 kapasite ile kontrol altında çalışmaya devam ettiği tesiste bulunan 202 G nolu tankta herhangi bir hasar bulunmadığı ve tankın %80 kapasiteyle çalışabileceği, tesis civarındaki yeraltı suları ve toprak kirliliği üzerine çalışmaların sürdüğü bildirilmiştir.

Aksa'da yapılan çalışmalar ve elde edilen gelişmeler çerçevesinde tesisin sağlam olduğu tesbit edilmiş, hammadde depolarını kullanarak %65 kapasiteyle çalışmasında herhangi bir sakınca görülmemiş, tesiste bulunan hasarlı diğer tankların tadilatı ve gerekli testlerinin yapılması sonrası devreye alınarak, tesisin kapasitesinin artırılarak çalışmasının uygun bulunduğu, ayrıca tesis civarında sebze üretimlerinden numuneler alınarak test ettirilmiş akrilonitril kalıntısına rastlanmamıştır. Tesis civarindaki toprak, tatlısu, denizsuyu ve denizdeki balıklar üzerinde etkilerine ve kalıntı tesbitine ilişkin analizler yaptırılmış ve akrilonitril bulunmadığı Çevre Bakanlığı'nın yazısıyla da Bakanlığımıza bildirilmiştir.

Söz konusu hususların ilgili firmaca yerine getirildiği 20.12.1999 tarih ve 6322 sayılı Yalova Valiliği İl Sağlık Müdürlüğü yazısı ve eki rapor ile de teyit edilmiştir.

Gösterilen ilgiye teşekkür ederek başarılar dilerim.